

СЕКЦІЯ 4
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ
УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ

УДК 338.43

Гапон Вадим
аспірант групи БМа-22
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Потюк Василь
аспірант групи РКа-22
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Крамар Ірина
доктор економічних наук, професор,
професор кафедр економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vadym Hapon
Postgraduate Student of the group БМа-22
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Vasyl Potiuk
Postgraduate Student of the group РКа-22
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Iryna Kramar
Doctor of Sciences (Economics), Professor
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

**НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**
**DIRECTIONS OF AGRICULTURE ENTERPRISES' LENDING OPTIMIZATION FOR
THEIR ECONOMIC SAFETY**

У 2024 році Україна розпочне третю посівну кампанію в умовах повномасштабної війни на своїй території. Згідно прогнозів Мінагрополітики, урожай зерна у цьому році буде значно меншим, і в країні будуть засіяні не всі посівні площі, через скорочення рентабельності виробництва [1]. Без належного кредитування агросектору посівні площі будуть скорочуватися й надалі.

У сьогоденних реаліях банки повинні активізувати кредитну діяльність задля того, щоб підприємці які мають бажання продовжувати діяльність у такий складний час, змогли не лише відновити, але й модернізувати виробництво, адаптувавши його до нових умов функціонування.

Перша віце-прем'єрка – міністр економіки Юлія Свириденко, нещодавно запевнила, що виконавча влада й Національний банк докладають максимум зусиль для стимулювання банківської системи до кредитування реального сектору економіки [2]. Зокрема, розширено дію пільгових державних програм, спрощено доступ бізнесу до дешевих кредитів, банки вчасно отримують рефінансування, необхідне для збільшення кредитних портфельів. Десять найбільших банків України заявили про виділені цьогорічні ліміти на суму 40 млрд грн. [3].

Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств передбачає реалізацію комплексу заходів щодо їх ресурсного забезпечення задля можливості проведення операційної діяльності. Для формування безперервного виробничого процесу існує постійна потреба в оборотних коштах, за рахунок яких підтримується діяльність суб'єктів господарювання поза сезоном збуту основної частки готової продукції. Особливого значення в даному напрямку набуває кредитування аграрних підприємств з боку банківського сектору або гарантування таких кредитів за рахунок державних цільових програм підтримки сільського господарства.

Забезпечення ефективного кредитування агропідприємств має ключове значення для розвитку аграрної галузі зокрема та національної економіки в цілому. Це зумовлено низкою причин, серед яких варто виділити наступні:

1. Агросектор забезпечує продовольчу безпеку країни, а ефективна система кредитування забезпечує підприємства необхідними ресурсами.

2. Кошти, які генерує аграрна галузь в Україні, є важливим джерелом доходів територіальних громад.

3. Кредитування сільськогосподарських товаровиробників сприяє їх розвитку, що водночас збільшує кількість робочих місць та забезпечує покращення якості життя населення місцевої громади.

4. Ефективна система кредитування аграріїв, дає можливість залучати більше коштів у якість продукції і підвищувати свою конкурентоспроможність на світовій арені, очікуваним результатом чого є зростання обсягів експорту та валютних надходжень.

5. Кредитні кошти дають змогу зменшити ризики неплатоспроможності та водночас забезпечують фінансування щоденної операційної діяльності.

6. Банківські кошти забезпечують аграріїв доступом до необхідного обладнання, що, як наслідок, підвищує ефективність та покращує продуктивність виробництва.

7. Кредитування також передбачає фінансування проєктів, що пов'язані з екологічною безпекою, охороною довкілля та ефективним використанням природних ресурсів.

Однак, варто зазначити, що розгляд кредитних механізмів виключно з точки зору ефективності функціонування аграрної сфери є доцільним лише в стабільних умовах. В реаліях війни, розпочатої російськими окупантами в Україні, практично повністю зруйнована аграрна галузь у південних та східних регіонах нашої держави.

У 2022 році відбулося значне скорочення експорту продуктів рослинного походження, жирів та олії, готової харчової продукції. Найбільше скорочення спостерігали у сфері експорту готових харчових продуктів – на 34,1%, що було спричинене руйнуванням значної кількості переробних підприємств в районах, де відбувались бойові дії та зменшенням обсягів виробництва внаслідок перебоїв з електропостачанням [4].

За таких умов функціонування забезпечення діючих сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами набуває особливої актуальності та є критично необхідним. Природним стало зростання потреби в покритті фінансування за рахунок банківських кредитів, проте, програми кредитування були суттєво скорочені.

Для забезпечення сталого проходження посівної кампанії 2022 Кабмін прийняв постанову № 274 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. №28 та від 14 липня 2021р. №723», якою збільшено граничний обсяг державних гарантій на портфельній основі до 80% загальної суми зобов'язань за основним боргом, та 80% за кожним окремим кредитом для малого і середнього бізнесу агросфери [5].

Влітку 2022 року, після певної стабілізації ситуації в країні, банки поступово почали відновлювати кредитування, проте відбулося зростання ставок за кредитами, зумовлене монетарною політикою НБУ, котрий з червня підняв облікову ставку з 10 до 25% [6].

У реаліях 2024 року уряд намагається стимулювати банки до активнішого використання вільних коштів для розширення програм кредитування. Держава при цьому бере на себе дедалі більше зобов'язань щодо компенсації кредитних ставок для бізнесу.

Знакове рішення - розширення та зміна на час війни умов програми «Доступні кредити 5-7-9%». Згідно з ухвалою Кабінету міністрів, будь-який бізнес протягом дії воєнного стану та упродовж місяця після його завершення зможе отримати кредит під 0%. Після цього діятиме кредитна ставка у 5%. Крім цього збільшено максимальну суму кредиту – до 60 мільйонів гривень [7].

Ще один важливий крок зі сторони Уряду полягає у розширенні переліку інструментів, спрямованих на надання кредитів у межах програми при нестачі забезпечення (іпотеки/застави). Страхування кредитів підприємців-експортерів, здійснюватиме Експортно-кредитне агентство, що спростить доступ до дешевого фінансування.

Як результат, з початку війни державні банки видали кредитів на загальну суму 1,1 мільярда гривень, з них за програмою «5–7–9%» 42% припадає на аграрний сектор. Програмою скористалися 12 тисяч фермерських господарств.

Тобто, ми бачимо чіткі сигнали від держави про те, що кредитування аграріїв – один з головних пріоритетів банківської системи України на сьогодні. Умови для надання кредитів спрощено максимально, а відсоткові ставки тримаються на прийнятному рівні. Кредитування аграріїв відбувається навіть у регіонах, де тривають бойові дії, бо вдала посівна та хороший урожай є запорукою продовольчої стабільності та фундаментом для функціонування економіки країни.

Перелік використаних джерел:

1. Мінагрополітики прогнозує цьогорічний врожай зернових та олійних культур близько 74 млн тонн. URL: <https://minagro.gov.ua/news/minahropolityky-prohnozuie-tsohorichnyi-vrozhai-zernovykh-ta-oliinykh-kultur-blyzko-74-mln-tonn> (дата звернення: 02.05.2024)
2. Перша віце-прем'єрка – міністр економіки Юлія Свириденко, офіційна сторінка у «Facebook». URL: <https://www.facebook.com/100001821653932/posts/7153223178081666/>
3. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html> (дата звернення: 03.05.2024)
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2024)
5. Постанова Кабінету міністрів України № 274 від 12.03.2022 року «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020р. №28 та від 14 липня 2021р. №723». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.05.2024)
6. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 07.05.2024)
7. Кредит до 60 млн грн будь-якому українському підприємству під 0% на час воєнного стану за програмою «5-7-9%». URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/antikrizovi-risenna/kredit-do-60-mln-grn-bud-akomu-ukrainskomu-pidpriemstvu-pid-0-na-cas-voennogo-stanu-za-programou-5-7-9> (дата звернення: 05.05.2024)